

Tomalik: Strajk nauczycieli zawieszony, a ich protest trwa. Co teraz?

Drodzy Czytelnicy Forum Samorządowego, od soboty 27 kwietnia został zawieszony wielki strajk nauczycieli. Prezes ZG ZNP Sławomir Broniarz powiedział: „Panie premierze Morawiecki, dajemy panu czas do września, czekamy na konkretne rozwiązania z pana strony”. Zarazem pojawił się pomysł „strajku włoskiego” – drobiazgowego przestrzegania prawa przez nauczycieli oraz zapowiedź wspólnej akcji we wrześniu różnych grup pomijanych przez rządzący PiS: nauczycieli, lekarzy-rezydentów, pielęgniarek, opiekunów osób niepełnosprawnych.

Strajk szkolny, który rozpoczął się 8 kwietnia 2019, trwał przez 18 dni. Strajkowało kilkanaście tysięcy szkół i placówek oświatowych, a w nich kilkaset tysięcy nauczycieli i pracowników niepedagogicznych. Związek Nauczycielstwa Polskiego wraz z Forum Związków Zawodowych wszedł w spór zbiorowy z Rządem 10 stycznia 2019 r. Główne żądanie dotyczyło oczekiwanej podwyżki wynagrodzeń.

***

Obecnie, po zawieszeniu strajku, dyrektorzy szkół i placówek jako pracodawcy nauczycieli wykonują działania wobec strajkujących. Swoje decyzje wobec szkół i placówek podejmują organy prowadzące, odpowiednio wójtowie, burmistrzowie, prezydenci i starostowie oraz rady gmin i rady powiatów.

Od 10 kwietnia zaczęły się pojawiać ekspertyzy prawne dotyczące możliwości wypłaty wynagrodzeń dla strajkujących nauczycieli. Dla mnie najważniejsza z nich powstała na Uniwersytecie Warszawskim w ramach Fundacji Batorego i nosi tytuł „Czy samorzady mogą wypłacać nauczycielom wynagrodzenia za czas strajku?”. Jej autorem jest dr hab. Dawid Sześciło - kierownik Zakładu Nauki Administracji na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z Bartoszem Wilkiem – wiceprezesem i ekspertem prawnym Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska. Poniżej przytoczę w całości pierwszy rozdział ekspertyzy.

„W związku z trwającym strajkiem nauczycieli wiceminister finansów Marian Banaś ostrzegł samorzady przed wypłacaniem nauczycielom wynagrodzeń za okres udziału w strajku. Jak wskazano w komunikacie resortu finansów: „Jeżeli jakiś samorząd chce rekompensować wstecznie wynagrodzenie potrącone za okres strajku, to jest to niezgodne z obowiązującymi przepisami. Nie ma możliwości ani wstecznie, ani następczo zapłacić za czas strajku”. Takie stanowisko bazuje na treści art. 32 ust. 2 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, który przewiduje, że: „W okresie strajku zorganizowanego zgodnie z przepisami ustawy pracownik zachowuje prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia”.

Sprawa nie jest jednak tak prosta, jak chciałoby ją widzieć Ministerstwo Finansów. Istnieje ścieżka prawna umożliwiająca samorządom wypłatę wynagrodzeń za czas strajku. Wystarczy, że porozumienia postrajkowe, które zostaną zawarte na zakończenie trwających sporów z dyrektorami placówek oświatowych, będą zawierać takie postanowienia. Bezzasadne są również wysyłane pod adresem samorządów ostrzeżenia, że takie działania będą skutkowały odpowiedzialnością za naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

Opinie, a raczej przestrogi i naciski ze strony władzy centralnej przy okazji dyskusji na ten temat stanowią również nieuzasadnioną ingerencję w organizatorską samodzielność samorządów. Samorzady, w granicach obowiązującego prawa, samodzielnie decydują o sposobie realizacji swojej misji, a organy administracji rządowej powinny powstrzymać się od kierowania pod ich adresem stanowisk próbujących narzucić określoną interpretację przepisów prawa. Takie uwagi są nie na miejscu również dlatego, że już od kilkunastu lat

kolejne rządy nie realizują konstytucyjnego obowiązku zapewnienia samorządom odpowiednich środków na finansowanie oświaty. Środki przekazywane obecnie w ramach subwencji oświatowej nie wystarczają nawet na pokrycie kosztów nauczycielskich wynagrodzeń.”

Wymieniona wyżej ekspertyza z Uniwersytetu Warszawskiego zawiera odpowiedzi na następujące zagadnienia:

- 1. Dopuszczalność wypłaty wynagrodzenia na czas strajku*
- 2. Swoboda organizatorska jednostek samorządu terytorialnego*
- 3. Czy możliwe jest „ukaranie” samorządów?*
- 4. Wypłata nagród lub zwiększonego dodatku motywacyjnego*
- 5. Wypłata wynagrodzenia za czas strajku a dyscyplina finansów publicznych*

W pierwszej sprawie istotny jest nw. fragment ekspertyzy z Uniwersytetu Warszawskiego:

„Kluczowe znaczenie ma wykładnia art. 23 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych. Przepis ten stanowi o tym, że:

- Udział pracownika w strajku zorganizowanym zgodnie z przepisami ustawy nie stanowi naruszenia obowiązków pracowniczych.*
- W okresie strajku zorganizowanego zgodnie z przepisami ustawy pracownik zachowuje prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia. Okres przerwy w wykonywaniu pracy wlicza się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy.*

Też o tym, że przepis ten formułuje zakaz wypłacania wynagrodzenia za czas strajku, wyraziła m.in. Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie. Autor pisma skonstatował, że wskazany przepis art. 23 ust. 2 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych „jednoznacznie przesądza, że nie jest dopuszczalna wypłata wynagrodzenia za czas strajku tym pracownikom, którzy uczestniczyli w akcji strajkowej”. Dalej wskazano, że z dobrowolności uczestnictwa w strajku wynika, że osoby decydujące się na ten krok muszą się liczyć z utratą wynagrodzenia. W końcu skonstatowano, że „podmiot wydatkujący środki publiczne jest zobowiązany do ścisłego przestrzegania przepisów dotyczących dokonywania poszczególnych rodzajów wydatków. Naruszenie przepisów dotyczących dokonywania poszczególnych rodzajów wydatków stanowi czyn będący naruszeniem dyscypliny finansów publicznych i wiąże się z ponoszeniem odpowiedzialności z tego tytułu”.

Wskazany przepis ma charakter gwarancyjny, bowiem z jednej strony – co do zasady – nieświadczenie pracy powoduje naruszenie obowiązków pracowniczych, a z drugiej strony, może wiązać się z innymi negatywnymi skutkami rzutującymi na uprawnienia pracownicze. Korzyści art. 23 ust. 2 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych polegają na tym, że „jedynie”, co może ucierpieć, to fakt otrzymywania wynagrodzenia. Dlatego też kluczową okolicznością jest to, czy strajk jest legalny, czy nie.

Podkreśla się, że nie tyle zakazane jest wypłacanie pracownikowi wynagrodzenia za czas strajku, ile pracownik nie ma prawa do wynagrodzenia za ten czas (nie może się zatem domagać, np. na drodze sądowej, zapłaty niewypłaconego wynagrodzenia). Zarazem wskazuje się, że pracodawca, w porozumieniu kończącym strajk, może jednak zobowiązać się do wypłaty tego wynagrodzenia.”

Dr hab. Dawid Sześciło - kierownik Zakładu Nauki Administracji na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego i Bartosz Wilk piszą dalej: *„Wskazuje się wprost, że porozumienie podpisane w wyniku strajku (tzw. porozumienie postrajkowe), jeżeli reguluje*

prawa i obowiązki stron stosunku pracy, będzie źródłem prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 Kodeksu pracy.”

***

O porozumieniach postrajkowych i dotyczących ich wyrokach Sądu Najwyższego piszą autorzy wszystkich niezależnych od rządu ekspertyz, które dotarły do samorządów lokalnych. Obok powyższej ekspertyzy z Uniwersytetu Warszawskiego - zarówno stanowiska ZNP z 10 kwietnia 2019 r., jak i pochodzącej z Kancelarii Ziemiński&Partners „Informacji w sprawie możliwości wypłaty wynagrodzenia pracownikom za czas strajku na podstawie porozumień strajkowych i postrajkowych”, a także analizy prawnej dotyczącej podstawy i formy wypłaty wynagrodzenia nauczycieli za okres strajku przygotowanej przez adwokata Michała Wawrykiewicza, członka inicjatywy #WolneSądy oraz Komitetu Obrony Sprawiedliwości (opublikowanej w artykule OKO.press pt. „Nie ma obowiązku potrącania z pensji za strajk. Związki mogą podpisywać porozumienia ze szkołami”.

Podsumujmy za autorami ekspertyz:

Przepis art. 23 ust. 2 ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych jedynie uniemożliwia pracownikom żądania wypłaty za ten okres i domagania się jej na drodze sądowej. Wyroki Sądu Najwyższego wskazują możliwość, z której skorzystać mogą samorzady lokalne, które chcą wypłacić nauczycielom wynagrodzenie za czas strajku. Chodzi o porozumienie postrajkowe zawierane pomiędzy dyrektorem szkoły lub placówki (pracodawcą) a organizacjami związkowymi. Jest to zgodne z art. 9 § 1 Kodeksu pracy.